

Inventarisatie onbedwelmd slachten door Combiteams voor welzijn.

Inleiding

In 2008 is afgesproken dat de AID-VWA Combiteams voor welzijn ook ingezet kunnen worden voor toezicht en handhaving op het doden in de slachthuizen waar ritueel geslacht wordt. Ritueel slachten wordt door de VWA opgevat als zijnde onbedwelmd slachten. In het Besluit ritueel slachten staan de voorwaarden beschreven waaronder slachtdieren onbedwelmd geslacht kunnen worden in verband met de Islamitische of Israëliëse ritus. Toentertijd waren er 74 slachthuizen bij de VWA geregistreerd waar incidenteel (naast het reguliere bedwelmd slachten) of structureel dat wil zeggen uitsluitend onbedwelmd geslacht wordt. Het zijn bijna allemaal slachthuizen zonder permanent VWA-toezicht (kleine tot middelgrote slachthuizen). Er zijn signalen dat de wettelijke eisen bij het onbedwelmd slachten niet overal nageleefd worden, maar omdat de VWA slechts periodiek toezicht houdt op het doden in de kleine en middelgrote slachthuizen bestaat er beperkt inzicht over de ernst en frequentie van niet naleven. De inventarisatie door de Combiteams voor welzijn is een middel om hier meer inzicht te krijgen én om een beeld te krijgen van wat er verder speelt bij de slachthuizen in deze doelgroep. Daarom ligt bij de Combiteam inspecties het zwaartepunt op de kleine en middelgrote slachthuizen. Daar is behoudens de keuring vóór het slachten door de VWA dierenarts op elke slachtdag, geen dagelijks toezicht op het dodingproces. De inventarisatie is de eerste structurele invulling van de afspraak met het ministerie van LNV uit 2008.

Methode

De Combiteams voor welzijn zijn samengesteld uit een VWA dierenarts en een AID controleur. Vooraf zijn Combiteam medewerkers getraind voor deze taak en ook is er een maatregelenbeleid afgesproken bij het aantreffen van overtredingen. De checklijst die bij de inspecties van slachthuizen wordt ingevuld door de Combiteams, is uitgebreid met 11 vragen over het onderwerp onbedwelmd slachten met als bron het Besluit Ritueel slachten. De slachthuizen die bezocht zijn werden a-select gekozen uit het VWA bestand BERREG SLOBS (slachthuizen onbedwelmd slachten). De inspecties werden tevoren niet aangekondigd aan de bedrijven.

Bij de inventarisatie hebben de combiteams op alle slachthuizen een checklijst ingevuld. Deze checklijst (Checklist slachthuis, combiteams welzijn, versie 16 februari 2009) bevat vragen die gebaseerd zijn op wetsartikelen over dierenwelzijn afkomstig uit de Verordening EG nr. 1/2005 (transportverordening), Richtlijn 93/119 van de Raad (inzake de bescherming van dieren bij het slachten of doden), het Besluit doden van dieren, de Regeling doden van dieren, de Verordening EG nr. 853/2004 (Hygiëneverordening) en vragen uit het Besluit ritueel slachten. Alle ingevulde checklijsten zijn na afloop in een MS office excel bestand gezet. Uit dat excel bestand blijkt dat bij 14 vragen een of meer keren een "nee" is ingevuld. (**bijlage I** op blz 6).

Resultaten

Bij de bedrijfsbezoeken bleek tussen de bedrijven veel variatie te bestaan in de omvang waarin de bedrijven onbedwelmd slachten:

- **16** inspecties zijn verricht bij **16** slachthuizen tussen 12 februari en 23 maart 2009.
- **8** slachthuizen slachtten tijdens de inspectie alleen onbedwelmd; in
- **3** slachthuizen werd uitsluitend met bedwelming geslacht tijdens de inspectie;
- **5** slachthuizen slachtten tijdens de inspectie zowel bedwelmd als onbedwelmd¹. Bijvoorbeeld 1 dag in de week slachten zonder bedwelming, of een beperkt aantal dieren per dag slachten zonder bedwelming.

¹ Het vlees van dieren die met bedwelming zijn geslacht is dan bestemd voor de reguliere handel, vlees van dieren die zonder bedwelming zijn geslacht wordt besteld door grossiers die leveren aan de doelgroep voor halal of kosher vlees. Nota bene "halal" is evenals "ritueel geslacht" niet synoniem aan "zonder bedwelming gedood" en er bestaat veel onduidelijkheid onder consumenten over dit woordgebruik. De VWA benoemt daarom specifiek de slachttechniek, er wordt geslacht met of zonder bedwelming.

Elk inspectierapport is afgesloten met een conclusie: de inspectie was wel of niet – accoord, of de situatie is ter plekke gecorrigeerd: accoord na correctie. Onderstaand de resultaten van deze inspecties:

slachten met of zonder voorafgaande bedwelming	Onbedwelmd	Bedwelmd	Onbedw.+Bedw	Niet aangegeven	totaal
Resultaten inspecties					
Niet accoord, Waarschuwbrieff	1	1	1		3
Accoord na correctie	2		1	1	4
Accoord, echter wel opmerkingen	4		1		5
Accoord	1	2	1		4
totaal	8	3	4	1	16

Zoals te zien is, hebben de 16 inspecties geresulteerd in 3 rapportages die "niet- accoord" waren en waar een schriftelijke interventie in de vorm van een waarschuwbrieff is toegepast en 4 rapportages vermelden "accoord na correctie". In dat geval is er bij een tekortkoming mondeling gewaarschuwd waarna meteen een corrigerende maatregel getroffen is die de tekortkoming opheft.

De rij "Accoord, echter wel opmerkingen" is in dit inventarisatieverslag extra toegevoegd om zichtbaar te maken dat er onder aan meerdere inspectielijsten ook nog "opmerkingen" geplaatst zijn. Dit speelt bij 5 inspecties, 4 in onbedwelmd slachtende en 1 bij een slachthuis dat tijdens inspectie beide methoden toepaste, zoals in het bovengenoemde resultatenoverzicht is te lezen. 4 rapportages waren "accoord", bij 2 van de 4 betrof het slachthuizen die op dat moment uitsluitend slachten met bedwelming.

Aard van de tekortkomingen

Met betrekking tot de tekortkomingen zijn er bij de 13 slachthuizen die onbedwelmd slachten of die zowel onbedwelmd als bedwelmd slachten, maar 2 waar geen enkele tekortkoming is vastgesteld.

Bij 11 van de 13 waren tekortkomingen. In 5 slachthuizen van deze groep heeft de tekortkoming meteen geresulteerd in een maatregel door de Combiteams voor welzijn die in de inspectielijst is vastgelegd.

Welke tekortkomingen vallen op (zie bijlage I)

- In 6 van de 16 slachthuizen is de drinkwatervoorziening niet adequaat, er is helemaal geen drinkwater bij dieren die ondergebracht zijn of de voorziening voldoet niet.
- In 2 van de 5 slachthuizen waar runderen onbedwelmd geslacht worden was geen tijdmechanisme op het fixatietoestel aanwezig of het werkte niet.
- In 3 van de 10 slachthuizen worden schapen korter dan de wettelijk verplichte 30 seconden gefixeerd (indien ingevuld: +/- 15 seconden).
- In 2 van de 10 slachthuizen waar schapen onbedwelmd geslacht worden, fixeert slechts 1 persoon het dier tijdens het snijden (terwijl de wettelijke eis 2 is).

Andere opvallende opmerkingen uit de inspectierapporten

- Er wordt gesleept met dieren, schapen worden aan hun staart meegesleept of aan hun vacht opgetild (overtreding van de Transportverordening en Besluit doden van dieren).
- Er worden hoogdrachtige schapen aangevoerd (overtreding van de Transportverordening, deze dieren zijn niet geschikt voor vervoer).
- Eenmaal werden schapen gefixeerd op de grond (dus helemaal zonder burrie: overtreding van Besluit ritueel slachten).
- Bij het joodse slachten werd bij 8 van 17 runderen na het aansnijden de bloedvaten ingekort (bij onvoldoende uitbloeden; dit is een overtreding van Besluit ritueel slachten - Richtlijn bedwelmen en doden), ook waren er per dier veel sneden nodig bij het aansnijden voor de halsbloedvaten zodanig waren doorgesneden dat de verbloeding kan plaatsvinden (3-5).

Conclusies

1. De inspecties leveren veel gegevens op, echter alleen daadwerkelijk geziene slachthandelingen kunnen worden beoordeeld, want bij diverse bedrijven wordt maar een deel van de dieren en slechts op bepaalde momenten onbedwelmd geslacht. Als het combiteam dat onbedwelmd slachten niet heeft kunnen inspecteren zal er opnieuw een controle plaats moeten vinden. Herhaaldelijk onaangekondigd controleren levert dan de benodigde informatie op.
Actuele stand van zaken: Diverse hercontroles hebben vanaf april plaatsgevonden, naar aanleiding daarvan zijn 2 waarschuwingsbrieven zijn geschreven. De drinkwatervoorziening is na verscheidene hercontroles per bedrijf verbeterd. Overtredingen van de specifieke wetgeving met betrekking tot onbedwelmd slachten daarentegen worden nog steeds vastgesteld.
2. De signalen over onvoldoende naleving die in de inleiding genoemd worden, kunnen op basis van de gegevens uit deze quick scan niet worden ontkracht. De steekproef is te klein om de cijfers "hard" te noemen en dus te spreken over bevestiging. Wel kan worden gesteld dat de vermoedens dat er onvoldoende naleving is worden versterkt, want bij de 13 slachthuizen die onbedwelmd slachten of die beide methoden toepassen, zijn er maar 2 waarbij tijdens de inspectie geen overtredingen konden worden vastgesteld.
3. De kennis bij de doelgroep – voornamelijk kleine en middelgrote slachthuizen – over dierenwelzijn schiet tekort. Dit betreft kennis over de eisen van het Besluit ritueel slachten, maar ook ontbreekt algemene kennis over de verzorging van de dieren. Er worden bijvoorbeeld in verscheidene bedrijven bij het onderbrengen van de slachtdieren in een stal door elkaar heen zowel aangebonden als niet-aangebonden dieren aangetroffen. Dat kan leiden tot verwondingen. Ook de watervoorziening was slecht en sommige dieren werden te ruw behandeld.
Actuele stand van zaken: Bij hercontroles was een lichte verbetering in de behandeling van de dieren zichtbaar.
4. Bij de voorbereiding van de inspecties bleek dat het aantal slachthuizen waar onbedwelmd wordt geslacht toeneemt. In 2006 stonden 71 slachthuizen voor hoefdieren in de Regeling aanwijzing slachtinrichtingen. In oktober 2009 staan er 79 slachthuizen geregistreerd bij de VWA.

BIJLAGE 1

Samenvatting overzicht "nee" ingevuld op checklijst bij de inventarisatie onbedwelmd slachten 12 februari t.m. 23 maart 2009

	<i>ja</i>	<i>nee</i>	<i>Nvt / ng²</i>
Geschikt voor vervoer	14	1	1
Behoedzaam verplaatsen dieren	13	1	2
RI 93/119 ,bijlage A, punt 1,2,3 sectie II			
Juist behandeld	14	1	1
Bij laden en lossen: Vo. 1/2005, bijlage 1, hoofdstuk III, punt 1.8			
Na pijn tijdens vervoer af na aankomst, binnen twee uren slachten.	1	1	14
RI. 93/119, bijlage A, punt 6 deel I			
Ondergebracht indien ze niet onmiddellijk na aankomst worden geslacht . (ivm drinkwater.)	15	1	0
RI 93/119, bijlage A , punt 5, deel II; Besluit doden van dieren, artikel 8			
Adequate drinkvoorzieningen.	9	7	0
RI. 93/119, bijlage A deel II, punt 9;			
Vo. 853/2004, bijlage III, sectie I, hfd II, punt 1.a			
Na 12 uur voederen.	9	1	6
RI. 93/119, bijlage A , deel II, punt 9;			
Vo. 853/2004, bijlage III, sectie I, hfd II, punt 1.a			
Voldoende hokken	15	1	0
RI. 93/119, bijlage A, sectie II, punt 6			
+ stallen te vol.	15	1	0
Vo. 853/2004, bijlage III, sectie I, hfd. II, punt 1, onder b en c.			
Dieren die elkaar vanwege hun soort, geslacht of leeftijd elkaar kunnen verwonden gescheiden onderbrengen.	12	2	2
RI. 93/119, bijlage A, sectie I, punt 3			
Tijdmechanisme aanwezig en 45 sec fixatie.	3	2	11
Besluit ritueel slachten, artikel 8, lid 2			
Op de burrie met 2 personen fixeren. Op fixatietoestel met 1 persoon.	8	2	6
Besluit ritueel slachten, artikel 8, lid 3			
30 seconden wachten na halssnede met slachtwerkzaamheden.	7	3	6
Besluit ritueel slachten, artikel 9, lid 3			
Halssnede direct na fixatie zodanig dat verbloeding snel, overvloedig en volledig is.	12	1	3
RI. 93/119, bijlage B, bijlage D			
Besluit ritueel slachten, artikel 9, lid 2			
	147	25	52

² een vraag is "niet van toepassing of niet gecontroleerd" als er bij een inspectie bijvoorbeeld gevraagd wordt of runderen bij onbedwelmd slachten lang genoeg gefixeerd worden na het aansnijden. Dat kan de inspecteur alleen vaststellen als er tijdens de inspectie daadwerkelijk runderen onbedwelmd geslacht worden

Inventarisatie onbedwelmd slachten door AID-VWA Combiteams voor welzijn.

Auteurs: Kitty de Vries, Iris Arendzen, schema's Mathé Oortwijn